

лінії, сформованої проблемою здоров'я. Специфіка даної ситуації полягає у тому, що зі сторони хворого індивіда на противагу свободі стає необхідність, а зі сторони біотехнології – відповідальність.

Яким чином можна відповісти на запитання – на що орієнтуватись при вирішенні етичних проблем, породжених біотехнологіями? Згідно з вищесказаним, через складність раціонального аналізу наукової інформації, в процесі формування ставлення суспільства до біотехнологій розкривається не логічна, а емоційно-чуттєва компонента свідомості суспільства. Чим небезпечна така ситуація? Чи навпаки, можливо такий шлях є оптимальним, якщо брати до уваги теорію кордоцентризму Г. Сковороди, П. Юркевича та ін.? Зрозуміло, що ці проблеми повинні стати об'єктом дослідження спеціалістів як у галузі соціальної філософії, так і філософії освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії / Сергій Борисович Кримський. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 367 с.
2. Бердяев Н.А. Царство духа и царство кесаря. / Н.А. Бердяев. — М. Республика, 1995. — С. 288-356 / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://krotov.info/library/02_b/berdyayev/1947_40_02.html
3. Лепский В. Е. «Квазиавтономные биосреды» как катализатор развития социальных процессов / В. Е. Лепский // Биотехнология и общество. Сборник материалов форума «Биотехнология и Общество», ассоциированное мероприятие II международного конгресса «ЕвразияБио», 12 апреля 2010 г., Москва / Под ред. Р. Г. Василовой, В. Е. Лепского — М.: Изд-во «Когито-Центр», 2010. — С. 80—92.

Іванова Наталія Володимирівна – кандидат філософських наук, завідувач відділення «Дошкільне виховання» Луцького педагогічного коледжу.

ІДЕЇ ВІТАЛІЗМУ У ТВОРЧОСТІ Г.СКОВОРОДИ

Необхідно відмітити, що антропологізм метатеорії Г.Сковороди тісно пов'язаний з віталізмом – науковою течією, яка, по суті, протистойть смерті, відстоюючи життєвість існуючого живого. Розглядають два підходи до сутності віталізму. Перший полягає в тому, що віталізм передбачає наявність у представників живого світу особливих нематеріальних факторів, які визначають специфічність цього світу і його якісну відмінність від неживого [1, с.173].

Намагання в кінці XIX ст. німецького ембріолога Г. Дріша пояснити з точки зору біології суть явищ життя за допомогою «ентелехії» – фактору, який «містить в собі ціль», є нематеріальним та діє поза простором і часом, – були визнані і розвинуті іншими представниками віталізму – І. Рейнке, Р. Франсе та ін. Не дивлячись на те, що ця теорія є біологізаторською, представники її негативно ставляться до тих біологічних теорій і концепцій, які пояснюють явища життя з точки зору матеріалізму, абсолютизуючи якісну своєрідність живого, існуючого. Так, Г. Дріш активно виступав проти еволюційної теорії Дарвіна, концепції спадковості Г. Менделя. Оскільки елементи віталізму були наявні у філософському вченні Платона про безсмертну душу, а також у Арістотеля про наявність в живих організмів особливих внутрішніх цільових причин, то можна твердити, що Г. Сковорода, філософськи осмислив і розвинув їх вчення.

Осмислюючи вітальні ідеї Платона, Г. Сковорода розвиває проблему «двох градусів» – тобто особливостей взаємовідносин «царства Божого» і «царства світського», тлінного в людському бутті. Його цікавив не сам Бог по собі, а Бог для людини – яка є центром і причиною його антропологічних філософських шукань. «Земному світові» Г. Сковорода адресує ті інвективи, які спрямовані в сторону «плотяної» матерії взагалі. «Виблюймо старий квас мирський. Знайдімо нове серце. Одягнімося в одягу нових нетлінних надій, в нутро братолобів. Тоді нам все живе просвітлиться, весь мир заграє і заскаче. Буде нам щодня Великдень, не зайде сонце нам, і місяць не умалиться нам. Ми ж наречемося народом святим, людьми оновлення. Добре серце, любов, Бог, сонце правди, що весноновотворить усе живе, є те саме», – пише Григорій Савич у листі до Якова Правицького в січні 1787 р. в село Бабаї [2, с.326]. Філософ через оновлення тлінного тіла людини вбачає оздоровлення всього суспільства.

Другий погляд на проблему вітальності в праксеологічному поступі метатеорії філософсько-

освітніх поглядів Г. Сковороди розкривається в есхатологічних мотивах його філософії. Зазначимо, що тільки в другій половині ХХ ст. проект «нового» віталізму був реалізований французьким філософом Біша, який визначив життя як «сукупність функцій, які здійснюють спротив смерті». Як зазначав з цього приводу М. Фуко: «Біша релятивував ідею смерті, скинувши її з п'єдесталу того абсолюту, на якому вона поставала як подія неділима, вирішальна і безповоротна. Він «випарував» її, розподіливши по життю у вигляді смертей часткових, смертей по частинках, поступових і таких повільних, що «по ту сторону» вони завершуються самою смертю» [1, с.174]. Ідеї Біша, вважав М.Фуко, стали основоположними для деяких структур медичного мислення і медичного сприйняття: те, чому протистоїть життя і те, чому воно підлягає; те, по відношенню до чого постає як живий спротив, і, відповідно, життя; те, по відношенню до чого вона виявляється аналітичним чином, а, значить, і являється справжньою. На фоні такого морталізму може виникнути віталізм.

Відзначимо з цього приводу, що ідеї віталізму присущі філософії Г.Сковороди впродовж всього його життя. Пізнання себе, очищення думок, оновлення серця, пошуки щастя і душевного миру, шляхи до сродності, боротьба зі злом – це життєстверджуюче заперечення, знищення, смерть матеріального, непотрібного, чужого задля знаходження і відкриття в собі і в людях нового, високого, духовного. Це постійний процес поступального руху по сходах вверх-вниз з просуванням вперед, для гармонізування свого внутрішнього світу і наближення до істини. Це оновлення не заради оновлення, а постійне зривання масок смертного заради зародження нового, прогресивного, життєвого, вітального. В «Пісні 30-тій» із циклу віршів «Сад божественних пісень» філософ пише:

«Солодке бажаєш? Завидь усю вбий!
Ситий будь, чим маєш, і нічого не бійсь.
Плюнь на гробнії прахи й на дитячії страхи,
Смерть – не шкода, спокій» [3, с.80].

Г.Сковорода віталізує життя, розбиваючи чернечу ідеологію ісихазму (містичного неоплатонізму), яка орієнтувала українське суспільство на візантійську патристику, прославляючи первісну християнську громаду з її аскетичною бідністю, загальною рівністю і «святою простотою». Як зазначають вітчизняні дослідники (М. Кашуба, О.Мишанич та ін.), ідеологія ісихазму, сповідувана діячами цього напрямку (Іван Вишенський, Йов Княгиницький, Йов Почаївський (Желізо), Ісайя Копинський, Віталій із Дубна та ін.), культивувала внутрішньо особистісні, психолого-емоційні, ірраціональні сторони людського духу, нехтуючи всім тим, що пов'язує людину з земним життям і навколишнім світом.

Кожному – своє «сродне» діло, яке приносить щастя і веселість серця, міркував Г.Сковорода. «Хай би кожен художник знав своє діло. Хворі не можуть у їжі відчувати смаку; це справа здорових; так про мир судити лиш тим властиво, чия душа миром ошчасливлена» [4, с.363].

Вдихнути в душу веселість серця – ось у чому основна наука. З цього приводу Г.Сковорода пише: «Кожен народжений у цьому світі є пришелець, сліпий або просвіщенний... У населеному будь-якому світі сонце є його око, і око це є сонце. А як сонце є голова світу, то не дивно, що людина названа мікрокосмом, тобто маленький світ» [5, с.142].

Отже, технологія «вживлення» в смисложиттєві цінності людини ідеї вітальності здійснюється через іманентні сторони діяльності: такі як принцип елімінації труднощів, принцип нерівної рівності, принцип вслуховування в себе. Це ті ключові положення, які доводять дієвість філософських поглядів Г.Сковороди, які не піддаються ревізії часом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новейший философский словарь: 2-е изд., переработ и дополн. / – Мн. : Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. – 1280 с. – (Мир энциклопедий).
2. Сковорода Г. Листи. До невідомих осіб. Т. 2. // Сковорода Г.: твори у 2 т. / Г. С. Сковорода. – К. : АТ «Обереги», 1994. – (Гарвард. б-ка давнього укр. письменства). – 528 с.
3. Сковорода Г. Сад Божественних пісень, що проріс із зерен Священного писання. Т. 1 // Сковорода Г.: твори у 2 т. / Г. С. Сковорода. – К. : АТ «Обереги», 1994. – (Гарвард. б-ка давнього укр. письменства). – С.80
4. Сковорода Г. Кільце. Т. 1 // Сковорода Г.: твори у 2 т. / Г. С. Сковорода.– К. : АТ «Обереги», 1994. – (Гарвард. б-ка давнього укр. письменства). – 528 с.
5. Сковорода Г. Діалог. Назва його – потоп змінний. Т. 2. // Сковорода Г.: твори у 2 т. / Г. С. Сковорода. – К. : АТ «Обереги», 1994. – (Гарвард. б-ка давнього укр. письменства). – 528 с.

Каратаєва О. С. – фахівець відділу міжнародних зв'язків Державного закладу «Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського».

СПЕЦИФІКА СУБКУЛЬТУР В АСПЕКТІ ОСВІТИ

Субкультура – система цінностей, моделей поведінки, життєвого стилю соціальної групи, що представляє собою самостійне цілісне утворення в рамках домінуючої культури. Субкультура зазвичай виникає як негативна реакція на ту чи іншу пануючу в суспільстві культурну або соціальну структуру серед різних соціальних шарів і вікових груп.

Молодіжна субкультура є одним з багатьох видів субкультур і особливою частиною суспільної культури. Кожен представник субкультури приймає норми, цінності, картини світу, стиль життя та інше – за зразок свого існування. Перші паростки молодіжної субкультури зароджуються в період ранньої юності, коли молодь відчуває багато сил та енергії, але не знаходить сфери для її реалізації. Юнацтво відчуває себе некорисним та безпощадним у великому суспільстві, яке належить головним чином дорослим, воно потребує й чекає підтримки.

Саме тому молодь об'єднується за спільними проблемами й інтересами. Ці проблеми мають свій «мікросвіт», до якого дорослим вхід заборонено. Це коло однодумців, як правило, заперечує «дорослу» культуру. На цьому етапі створюються неформальні молодіжні об'єднання, в яких домінуючим питанням є «Хто я?» та проблема самоактуалізації. Тобто, поява різноманітних об'єднань, молодіжних субкультур, викликана, по-перше, ідентифікацією себе з референтними однолітками, щоб не бути «білою вороною», а по-друге – намаганням досягти унікальності.

Молодь у субкультурах приваблює в основному можливість спілкуватися з собі подібними, а також зовнішня атрибутика, яка дає можливість демонструвати свою позицію у соціумі. Майже у всіх молодіжних субкультурах важливу роль відіграє зовнішній вигляд. Мода є засобом комунікації та ідентифікації: сприйняті зором (одяг, зачіска) та слухом (мова, музика) знаки служать молодій людині засобом показати, хто вона така, і розпізнати «своїх».

Не менш важливою для членів кожної субкультури є музика, яку вони слухають. Психологічні функції цієї музики такі ж різнобічні, як і вона сама та її прихильники. Одному вона дає розрядку емоційного напруження. Другому – відчуття внутрішнього духовного звільнення, відключення від прози буднів. Третьому – відчуття комунікативної легкості, злиття з гуртом. Причому одна і та ж сама музика може по-різному впливати на різних людей.

На сьогодні, все більше з'являється представників чи носіїв молодіжної субкультури серед старшокласників. Все частіше і якісніше їм вдається за допомогою свого епатажного вигляду шокувати вчителів, батьків, дорослих, які деколи не знають, як правильно реагувати на такі випадки прояву індивідуальності.

Позитивними факторами молодіжних субкультур є:

- самоствердження та самореалізація молодої людини в середовищі молодіжної субкультури;
- формування об'єктивної самооцінки та вибір ціннісних орієнтацій в житті;
- розвиток творчих здібностей;
- формування почуття приналежності до колективу, спілкування, метою якого є саморозкриття та самопізнання;
- формування та розвиток дружніх стосунків, юнацької дружби, яка виступає як своєрідна форма «психотерапії»;
- вироблення свого, суб'єктивного погляду на світ, формування світогляду, особистої думки;
- активна соціалізація та адаптація до життя в суспільстві.

Проте вплив молодіжної субкультури характеризується також і негативними сторонами, які часто мають перевагу над позитивними факторами впливу. До негативних факторів впливу молодіжної культури належать:

- нівелювання авторитету батьків та заміна його авторитетом друзів;
- емансипація від влади дорослих;
- завищена самооцінка, на основі якої часто виникає така риса характеру як негативізм;
- фізична та вербальна агресія, як наслідок, девіантна, асоціальна поведінка;
- в деяких течіях молодіжних субкультур негативною рисою є інфантильність;
- десоціалізація, невміння жити та працювати в суспільстві;
- протиставлення себе суспільству;